

Programma Nascholingsdag Geschiedenis

Twée in één: digitale geletterdheid in de geschiedenisles

Vrijdag 22 januari 2027

09.30 uur Registratie en ontvangst met koffie/thee en informatiemarkt in de centrale hal, begane grond

09.50 uur Opening en introductie door Natasja Smet (ICLON)

10.00 uur Openingslezing "Nieuwe generaties weerbaar maken tegenover digitale informatie en AI, maar ook nieuwsgierigheid en creativiteit voeden" door Dr. Pim Huijnen (UU)

10.45 uur Pauze met koffie/thee en informatiemarkt in de centrale hal, begane grond

11.00 tot 12.30 uur - Keuzeronde 1

1.1	Interactieve lezing	TikTok als levend archief	Susan Aasman (RUG)
1.2	Workshop	Routes naar DG in de geschiedenisles	David van Alten & Saro Lozano Parra (UU)
1.3	Workshop	Zeitzeugen uit de DDR: Gastsprekers en VR	Trixie Hölsgens & Elia de Jong (DIA, UVA)
1.4	Workshop	Omgaan met ouderschap	Femke de Koning (Anne Frank Stichting) & Julia Sarbo (Nationaal Holocaust Museum)
1.5	Workshop	Ontdek de mogelijkheden van GenAI in het (geschiedenis)onderwijs	Maurice Schols (UvA)
1.6	Workshop	Werkvormen digitale geletterdheid binnen jouw eigen vak	Pim Renou (HU)

12.30 uur Lunchpauze en informatiemarkt in de centrale hal, begane grond

13.30 tot 15.00 uur - Keuzeronde 2

2.1	Interactieve lezing	Hoe digitaal is historisch denken?	Ruben Ros (UU)
2.2	Workshop	Storymapping * <i>Neem je laptop mee</i>	Jacco Zwijnenburg (ESRI)
2.3	Workshop	Delpher in de klas	Channah Hoogervorst (KB)
2.4	Workshop	MedievalMe brengt erfgoed in 3D de klas binnen	Sanne Frequin (UU)
2.5	Workshop	Medialogica & de wereld achter desinformatie	Tom van Rooijen (Stichting Beeld en Geluid)
2.6	Workshop	Transkribus in het onderwijs: digitale geletterdheid ontwikkelen met historische bronnen	Alma Kuijpers (ICLON)

15.00 uur Pauze met koffie/thee en informatiemarkt in de centrale hal, begane grond

15.15 uur Plenaire afsluiting: Digitale geletterdheid: en hoe nu verder? door Dr. Pim Huijnen (UU)

16.15 uur Borrel in de centrale hal, begane grond

17.15 uur Einde

Universiteit
Leiden
ICLON

Bij ons leer je de wereld kennen

Plenaire opening

Openingslezing ‘Nieuwe generaties weerbaar maken tegenover digitale informatie en AI, maar ook nieuwsgierigheid en creativiteit voeden door Dr. Pim Huijnen (Universiteit Utrecht)

Digitale geletterdheid gaat voor historici over méér dan het aanleren van vaardigheden die hen leren kritisch om te gaan met de onlinewereld, met artificiële intelligentie en, soms ook nog, hun eigen computer. Ik wil het punt maken dat werken met digitaal historisch materiaal in een digitale omgeving historici dwingt tot een diepgravende reflectie op hun eigen vakgebied. Zo vragen nieuwe technologieën om nieuwe kritische vragen. Je kunt tenslotte wel kritisch willen zijn, maar dan moet je wel weten hoe of waarop. Digitale platforms en interfaces vergen daarnaast een nieuwe vorm van creativiteit van de historisch onderzoeker om te vinden wat ze zoekt – of soms ook te vinden wat ze niet zoekt. Tot slot leidt digitalisering tot nieuwe verhoudingen tussen historici en hun publiek – met nieuwe mogelijkheden tot samenwerking en interactie als gevolg, maar ook nieuwe vragen over waar historisch onderzoek eigenlijk toe dient. Geschiedsonderwijs speelt in het aanleren van deze wisselwerking tussen vaardigheden, kennis en attitude een sleutelrol. In mijn keynote wil ik handreikingen bieden over hoe we nieuwe generaties weerbaar kunnen maken tegenover digitale informatie en AI, maar daarbij ook hun nieuwsgierigheid en creativiteit blijven voeden.

11.00 tot 12.30 uur – Keuzeronde 1

	Soort, thema	Titel en inhoud	Spreker(s)
1.1	Interactieve lezing	TikTok als levend archief Met de immense populariteit van videowebsites als Tiktok, maar ook YouTube of zelfs Chinese videoplatforms als Rednote, hebben we als historici toegang tot een gigantische collectie video's geproduceerd door tijdgenoten (en steeds vaker door genAI). De inhoud varieert van recepten, aanstekelijke dansjes, nare pesterijen tot reflecties op het leven. De vorm, de inhoud, de commentaren, de algoritmes die de beeldenstroom genereren vormen een levend archief. Dat maakt het een verschijnsel dat we serieus moeten nemen als erfgoed van de toekomst: de beelden van vandaag zijn de bronnen van morgen. Hoe moeten we ze begrijpen en hoe kunnen we ze inzetten in het onderwijs? Tijdens een interactieve sessie zal Susan Aasman aan de hand van concrete voorbeelden de deelnemers uitdagen om mee te denken over de meerwaarde van TikTok, niet alleen als entertainment, maar ook als een levend archief dat ons helpt de wereld van vandaag te begrijpen.	Susan Aasman – Rijksuniversiteit Groningen
1.2	Workshop	Routes naar DG in de geschiedenisles Wat hebben de luddieten te maken met AI? En wat kunnen leerlingen leren over privacy door de Koude Oorlog te bestuderen? Digitale geletterdheid en burgerschap als leerdomeinen bieden kansen om historische onderwerpen vanuit een nieuw perspectief vorm te geven in ons onderwijs. Maar hoe integreer je deze	David van Alten & Saro Lozano Parra – Universiteit Utrecht

		leergebieden betekenisvol? In deze interactieve workshop verkennen we twee vakdidactische routes, bespreken we inspirerende voorbeelden en ga je zelf aan de slag met het ontwerpen van een lesactiviteit. Je wisselt ideeën uit met collega's en ontdekt hoe geschiedenis leerlingen kan helpen de digitale samenleving beter te begrijpen.	
1.3	Workshop	Zeitzeugen uit de DDR: Gastsprekers en VR In deze educatieve virtual reality-experience komen leerlingen in een virtueel pionierskamp uit 1978 terecht. Hier ontmoeten zij ooggetuigen uit die tijd en beleven zij hoe dat was: aan de ene kant een leuk zomerkamp met leeftijdsgenoten, aan de andere kant moet je ook uitkijken wat je zegt en doet. De keuzes die je in dit virtuele zomerkamp maakt blijken ook echt gevolgen te hebben... De ooggetuigen vertellen over hun ervaringen en reflecteren hier ook op. Hoe kijken zij er na de val van de muur op terug? Leerlingen leren op deze manier over de DDR en worden tegelijk aan het denken gezet over de complexiteit van het terugblikken op deze periode. In onze educatieve virtual reality “Pionieren in de DDR” komen leerlingen in een virtueel pionierskamp uit 1978 terecht. In deze workshop lichten wij de achterliggende gedachte van deze VR toe en bespreken we onze waardevolle “lessons learned” tijdens het ontwikkelproces. Deelnemers kunnen ook een kijkje nemen in de VR en ontvangen het bijbehorende lesmateriaal.	Trixie Hölsgens & Elian de Jong – Duitsland Instituut Amsterdam, Universiteit van Amsterdam
1.4	Workshop	Omgaan met ouderschap Hoe worden gewone mensen ouders? En wat kunnen we daarover leren van de Tweede Wereldoorlog voor de digitale wereld van vandaag? In deze workshop onderzoeken we aan de hand van historische voorbeelden hoe ouderschap kan ontstaan en hoe dit genormaliseerd kan raken. We kijken naar de rol van propaganda, taal, groepsdruk en systemen, maar ook naar de keuzes en verantwoordelijkheid van het individu. Daarbij maken we de koppeling naar hedendaagse vormen van ouderschap: Welke vormen en vergelijkbare mechanismen zien we vandaag online? We onderzoeken hoe geschiedenis leerlingen kan helpen om kritisch naar hun eigen digitale omgeving en handelen te kijken.	Femke de Koning & Julia Sarbo – Anne Frank Stichting

1.5	Workshop	Ontdek de mogelijkheden van GenAI in het (geschiedenis)onderwijs In deze workshop verkennen we wat ChatGPT eigenlijk is en hoe het als chatbot én als AI-agent werkt. Wat de kracht en beperkingen van GenAI zijn, van hallucinaties tot verantwoord gebruik. En de praktische toepassingen voor de lespraktijk, zoals: - Lesvoorbereiding met sterke prompts - Differentiatie met varianten van bron-opdrachten - Nieuwe perspectieven op toetsing (o.a. kritisch reflecteren op AI-output) Het docentperspectief: hoe je AI inzet zonder historische accuratesse uit het oog te verliezen. Het leerlingperspectief: van verkennen en verdiepen tot oefenen in een socratische dialoog.	Maurice Schols – Universiteit van Amsterdam
1.6	Workshop	Werkvormen digitale geletterdheid binnen jouw eigen vak Met de nieuwe kerndoelen wordt van leraren verwacht dat zij digitale geletterdheid een plek geven in hun onderwijs. Maar hoe doe je dat concreet? Hoe sluit je aan bij je vakinhoud, het niveau van je leerlingen en de tijd die je hebt? Pim Renou is één van de auteurs van Het digitale geletterdheid werkvormenboek en laat in deze workshop werkvormen zien die praktische vaardigheden verbinden met kritisch denken over media, informatie, technologie en AI en met de inhoud van je eigen vak. Daarbij laat hij ook zien dat werken aan digitale geletterdheid niet altijd digitaal hoeft te zijn.	Pim Renou – Hogeschool Utrecht

13.30 tot 15.00 uur – Keuzeronde 2

	Soort, thema	Titel en inhoud	Spreker(s)
2.1	Interactieve lezing	Hoe digitaal is historisch denken? In deze workshop onderzoeken we hoe digitale technologieën nieuwe mogelijkheden bieden voor historisch onderzoek, maar ook uitnodigen om opnieuw na te denken over wat historici nu eigenlijk doen. Aan de hand van drie verschillende digitale praktijken – het zoeken in grote historische collecties, het analyseren van taal en grootschalige tekstpatronen en het werken met generatieve AI – verkennen we hoe digitale hulpmiddelen onze blik op het verleden kunnen veranderen. Aan de hand van voorbeelden uit het Adapt!-onderzoeksproject onderzoeken we de	Ruben Ros – Universiteit Utrecht

		geschiedenis van crises. Daarbij gaat het niet alleen om de vraag wat digitale technieken ons zeggen over de maatschappelijke reactie op rampen en geweld, maar vooral om de vraag welke keuzes, aannames en vormen van interpretatie schuilgaan achter digitale zoek- en analysemethoden. Het begrip ‘computational thinking’ vormt daarbij de rode draad: hoe kunnen we historische vragen vertalen naar digitale handelingen, en hoe kunnen historische vaardigheden ons helpen om digitale technologie en haar uitkomsten kritisch te doorgronden? De workshop biedt daarmee zowel praktische handvatten voor het gebruik van digital history in het geschiedenisonderwijs als een bredere reflectie op de relatie tussen bronnen, taal, patronen, technologie en historische kennis.	
2.2	Workshop	Storymapping Volgt. <i>* Neem je laptop mee en vraag evt. na of de school/sectie AK een GIS-licentie heeft</i>	Jacco Zwijnenburg – Esri Nederland
2.3	Workshop Gebruik van historische kranten en krantenartikelen	Delpher in de klas In Delpher vind je miljoenen gedigitaliseerde kranten, boeken, tijdschriften en radiobulletins uit de Nederlandse geschiedenis. Van wereldnieuws tot lokale berichten en van spotprenten tot ingezonden brieven. Unieke bronnen die aansluiten bij de verschillende tijdvakken en historische contexten. Hoe vind je snel de juiste bron? En waar moet je op letten als je Delpher in de klas wilt gebruiken? Channa Hoogervorst geeft in deze workshop praktische tips, zodat je meteen aan de slag kunt.	Channa Hoogervorst – collectiespecialist cultuurgeschiedenis bij de Koninklijke Bibliotheek/Nationale Bibliotheek
2.4	Workshop	MedievalMe brengt erfgoed in 3D de klas binnen Deze interactieve game daagt leerlingen uit om spelenderwijs kennis te maken met een middeleeuws manuscript, waarbij ze inzicht krijgen in wetenschap en het belang van interdisciplinair samenwerken. De klas transformeert in een escaperoom, waar teams strijden om de geheimen van dit raadselachtige manuscript te onthullen.	Sanne Frequin – Universiteit Utrecht
2.5	Workshop	Medialogica & de wereld achter desinformatie De hele dag door komt er via sociale en traditionele media een stroom van beelden op ons af. Tegelijkertijd razen desinformatie, hypes en hoaxes onder onze duimen door. In de inspiratiesessie ‘Medialogica & de wereld achter	Tom van Rooijen – Stichting Beeld en Geluid

		desinformatie' neemt Beeld & Geluid je mee achter de schermen van ons complexe medialandschap. Maak kennis met verschillende manipulatietechnieken en leer hoe makers en verspreiders van desinformatie slim gebruikmaken van deze methoden om de publieke opinie te beïnvloeden. Met voorbeelden uit de geschiedenis van media en technologie, en aan de hand van audio- en beeldmateriaal, neemt Beeld & Geluid je mee in de wereld achter desinformatie.	
2.6	Workshop	Transkribus in het onderwijs: digitale geletterdheid ontwikkelen met historische bronnen In het project „Transkribus in het onderwijs: digitale geletterdheid ontwikkelen met historische bronnen” hebben taal- en cultuurexperts en vakdidactici van de Universiteit Leiden samengewerkt met erfgoedinstellingen en docenten van middelbare scholen om expertise en ervaring op het gebied van machine learning en AI inzetbaar te maken voor het voortgezet onderwijs. Tijdens de workshop presenteren we het ontwikkelde open leermateriaal met authentieke bronnen en geschriften uit de rijke collecties van de Universiteit Leiden en de betrokken erfgoedinstellingen en maak je kennis met Transkribus, een gebruiksvriendelijk platform voor handgeschreven tekstherkenning op basis van machine learning.	Alma Kuijpers - ICLON

Plenaire afsluiting

Digitale geletterdheid: en hoe nu verder? Door Dr. Pim Huijnen (Universiteit Utrecht)

In de afsluitende plenaire sessie bekijken we met elkaar wat deze dag heeft opgeleverd; wat heb je (bij)geleerd en hoe digitaal geletterd vind je jezelf eigenlijk? Wat kun je en wat wil je gaan doen met de kennis en ideeën die je tijdens deze nascholingsdag hebt opgedaan? Hoe breng je lijn in wat je (al) doet en wat je (nog) wilt, en hoe kom je samen met je sectie tot een leerlijn waarin historische kennis en digitale geletterdheid hand-in-hand gaan in de geschiedenisles? Tijdens deze sessie gaan we oogsten en hopelijk ook zaaien voor toekomstig gebruik.